

‘तुर’

तुर हे एक खरीप हंगामातील एक प्रमुख डाळवर्गीय पिक असून त्याची लागवड बहुतांशी कोरडवाहू परिस्थितीत आंतरपिक म्हणून केली जाते. केवळ सुधारीत वाणाचा वापर करून आपण तुरीचे २५ ते ३० टक्के उत्पादन वाढवू शकतो.

जमीन व हवामान

तुरीचे पिक मध्यम ते भारी जमीनीत (४५ सेमी पेक्षा अधिक खोल चांगले वाढते), १८ ते २९ अं.से. उष्ण तापमानात या पिकाची वाढ चांगली होते. सुमारे ३५ अं.से. पर्यंत उष्ण तापमान हे पिक सहन करू शकते. प्रखर सुर्यप्रकाशात या पिकाची जास्तीत जास्त उत्पादन मिळते. ढगाळ हवामानात पिकाची वाढ खुंटून त्याच्या उत्पादनावार विपरित परिणाम होतो. ६.० ते ८.५ च्या दरम्यान आम्ल विम्ल निर्देशांक असलेल्या मध्यम ते भारी काळ्या जमीनीत हे पिक चांगले येऊ शकते.

पुर्व मशागत

तुर पिकाची मुळे खोल जात असल्यामुळे पहिली नांगरट २५ ते ३० से.मी. खोल करणे आवश्यक असते. दुसरी नांगरट उथळ करून २ ते ३ कुडवाच्या पाळ्या घ्याव्यात. नांगरटीमुळे कमी सुपिकतेच्या मातीचा खालचा थर वर येतो व सेंद्रिय पदार्थ भरपूर प्रमाणात असलेला वरचा थर खाली येतो.

हेक्टरी २० ते २५ गाड्या चांगले कुजलेले शेणखत किंवा कंपोस्ट खत पेरणीपूर्वी सारख्या प्रमाणात जमीनीत टाकून वखरवाळी देवून पुर्णपणे जमीनी मिसळून घ्यावे.

जिवाणु खताचा वापर

बियाण्यात चवळी गटाचे रायझोबियम तसेच स्फुरद विरघळणारे जिवाणु खते लावल्यास उत्पादनात अंदाजे १० ते २२ टक्के वाढ होते. १० ते १२ किलो बियाण्यास पुरेसे होईल असे पॉलीथीन पाकीटात मिळते.

बिज प्रक्रिया

३ ग्रॅम थायरम किंवा ४ ते ५ ग्रॅम ट्रायकोडर्मा संवर्धन प्रतिकिलो बियाण्यास चोळावे. यामुळे जमीनीत मुळ कुजण्या रोगाच्या जिवाणुमुळे बियाण्याचे तसेच अंकुरलेल्या रोपाचे नुकसान टळते.

पेरणीची वेळ व हेक्टरी बियाणे

पेरणी जुलैच्या पहिल्या आठवड्यात किंवा समाधानकारक पाऊस पडल्यास त्या अगोदर करावी. ४० ते ५० किलो हेक्टरी बियाणे व पेरणीसाठी दोनी ओळीतील अंतर ३० ते ४५ से.मी. व दोन झाडातील अंतर १५ ते २० से.मी. जमीनीच्या प्रतीवर दोन ओळीतील किंवा दोन झाडातील अंतर अवलंबून राहिल.

सुधारीत वाणाची निवड

तुरीचे पिक तयार होण्यास लागणाऱ्या कालावधीनुसार तुरीच्या वाणाचे वर्गीकरण पुढील प्रमाणे करण्यात आलेले आहे.

- १) अती लवकर तयार होणारे (कालावधी ११० ते ११५ दिवस) उदा. टीएटी-१०
- २) लवकर तयार होणारे वाण (कालावधी १३५ ते १६० दिवस) उदा. एकेटी-८८११, विपुला
- ३) उशीरा तयार होणारे (कालावधी १६० ते २०० दिवस) उदा. पिकेव्ही तारा (टिएटी-१६२९)
- ४) उशीरा तयार होणारे (कालावधी २०० दिवसापेक्षा जास्त)

खत व्यवस्थापन

महाराष्ट्रातील बहुतांश जमीनीत पालाशाचे प्रमाण मध्यम ते जास्त असल्याने या पिकास पालाश देण्याची गरज नसते. तसेच हे पिक नत्र स्वतः स्थिर करीत असल्याने नत्राचे प्रमाणही कमी लागते व स्फुरचे प्रमाण जास्त लागते. कोरडवाहूमध्ये हेक्टरी २५ किलो नत्र अधिक ५० किलो स्फुरद पेरणीचे वेळी जमीनीत मिसळून घ्यावे स्फुरदचा वापर सिंगल सुपर फॉस्फेट मधून करणे फायद्याचे ठरते. त्यामुळे स्फुरद (१६ टक्के), कॅल्शियम (१९.५ टक्के) व गंधक (१२.५ टक्के) पिकाला मिळतो.

आंतर मशागत

तुरीच्या पिकाची विरळणी बी उगवल्यानंतर साधारणपणे १० ते १५ दिवसांनी करावी विरळणी करतांना एका ठिकाणी एक किंवा दोन असे रोप ठेवावी. पहिली कोळपणी २५ ते ३० दिवसांनी करावी यानंतर २० ते २५ दिवसांच्या अंतराने २ ते ३ कोळपण्या कराव्यात.

उगवण पुर्व तणनाशकाचा वापर करावयाचा असल्यास पेडी मेथलीन ५ लि. (स्ऑम्प ३० इ.सी.) किंवा अँलाक्लोर (लासो ५० इ.सी.) ३ लि. एक हेक्टर क्षेत्राकरीता ५०० लि. पाण्यामध्ये मिसळून अंकुर जमीनीच्या पृष्ठ भागावर येण्याआधी फवारावे.

ओलीत व्यवस्थापन

ओलीताची सोय असल्यास तुरीच्या पिकाला पाण्याच्या दोन पाळ्या दिल्यास उत्पादनात ६४ टक्क्याने वाढ झाल्याचे आढळून आले आहे.

पाण्याची पहिली पाळी फुले धरण्याच्या वेळेस व दुसरी शेंगा भरण्याच्या वेळेस घ्यावे.

उत्पादन

सुधारीत वाणाचे सरासरी उत्पादन ८ ते ९ क्वीटल प्रति हेक्टरी मिळते.

व संकरीत तुरीचे सरासरी उत्पादन १८ ते २० क्वीटल प्रति हेक्टरी मिळते.